

AAN ZEE

Abdulrazak Gurnah bij Meulenhoff:

Paradijs
Hiernamaals
Aan zee

meulenhoff.nl

Abdulrazak Gurnah

Aan zee

ROMAN

Vertaald door Lucie Schaap

MEULENHOF

De vertaler ontving voor dit project een werkbeurs
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978-90-290-9584-6

ISBN 978-94-023-1889-0 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *By the Sea*

Omslagontwerp: Bloemendaal & Dekkers

Auteursfoto: © Mark Pringle

Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

© 2001 Abdulrazak Gurnah

© 2024 Nederlandse vertaling Lucie Schaap en Meulenhoff Boekery bv,
Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VoorDenise

SPOREN

1

Ze zei dat ze later nog langs zou komen en soms doet ze dat dan ook. Rachel. Ze stuurde een kaartje omdat ik geen telefoon heb. Ik wil geen telefoon. Op het kaartje schrijft ze dat ik haar moet bellen als haar bezoek ongelegen komt, maar dat heb ik niet gedaan. Ik voel daar geen behoefte toe. Het is inmiddels al laat, ik neem daarom aan dat ze toch niet zal komen, niet vandaag in elk geval.

Al schrijft ze op het kaartje wel vandaag na zessen. Misschien was het slechts zo'n gebaar dat voltooid was zodra het gemaakt was, om te zeggen dat ze aan me had gedacht, in de overtuiging dat ik daar troost uit zou putten, wat ik ook doe. Het maakt niet uit, ik wil alleen niet dat ze in de donkere uren van de nacht komt opdagen, de betekenisvolle stiltes verstoort met een lawaaierige stroom verklaringen en spijtbetuigingen en plannen verkondigt die nog meer zullen opslokken van de resterende donkere uren.

Ik ben verbaasd hoe dierbaar de donkere uren me zijn geworden, dat de nachtelijke stiltes vol gemurmel en geprevel blijken te zitten waar ze voorheen zo angstaanjagend geluidloos waren, beladen met een onheilspellende stil-

heid die boven de woorden hing. Alsof doordat ik hier nu woon de ene smalle deur gesloten is en een andere naar een breed uitlopende gang geopend. In het donker verlies ik een gevoel van ruimte en in dit nergens voel ik mezelf steviger en hoor ik het spel van stemmen duidelijker, alsof ze voor het eerst klinken. Soms hoor ik in de verte muziek die in de openlucht wordt gespeeld en me als gedempt gefluit bereikt. Elke doodse dag hunker ik naar de nacht, hoewel ik het donker met zijn eindeloze vertrekken en schichtige schaduwen vrees. Soms denk ik dat het mijn lot is om in het puin en de wanorde van afbrokkelende huizen te wonen.

Het is moeilijk eenduidig te zeggen waarom alles gekomen is zoals het is en met enige zekerheid te kunnen beweren dat eerst dit kwam, wat vervolgens tot dit of dat leidde en nu staan we hier. De gebeurtenissen glippen door mijn vingers. Als ik ze afspeel in mijn hoofd, hoor ik tegelijk al echo's van wat ik onderdruk, van iets wat ik vergeten ben me te herinneren. Dat maakt het vertellen zo moeilijk terwijl ik dat niet zou willen. Maar het is wel mogelijk iets te zeggen en ik voel een drang om dit verhaal te vertellen, rekenschap te geven van de onbeduidende drama's die ik aanschouwd heb en waarbij ik betrokken ben geweest, maar waarvan de afloop en de aanvang zich aan mij onttrekken. Het is volgens mij geen nobele drang. Ik bedoel dat ik niet beschik over een grote waarheid die ik per se wil verkondigen en evenmin dat ik voorbeeldige ervaringen heb opgedaan die onze omstandigheden en onze tijd zullen verhelderen. Maar ik heb geleefd. Ik heb geleefd. Hier is alles zo anders dat het lijkt alsof één leven is geëindigd en ik nu een ander leef. Misschien moet ik dus over mezelf

zeggen dat ik ooit elders een ander leven heb geleefd, maar dat het nu voorbij is. Tegelijk weet ik dat dat eerdere leven blakend van brutale gezondheid voor en achter me spartelt en dartelt. Ik heb tijd over, ben overgeleverd aan de tijd, ik kan dus net zo goed rekenschap over mezelf afleggen. Vroeg of laat moeten we daar zorg voor dragen.

Ik woon in een stadje aan zee. Dat doe ik al mijn hele leven, hoewel het grootste deel daarvan aan een warme groene zee hier ver vandaan. Nu leef ik het halfleven van een vreemdeling, krijg via het televisiescherm inkijsjes in interieurs en gis naar de onrustige angsten die de mensen kwellen die ik op mijn wandelingen tegenkom. Ik heb geen idee van het lot dat zij dragen, al houd ik mijn ogen open en sla ik gade wat ik kan, maar ik vrees dat ik weinig herken van wat ik zie. Het is niet dat ze geheimzinnig zijn, maar hun vreemdheid ontwapent me. Ik begrijp zo weinig van het streven waarmee ook hun meest alledaagse handelingen gepaard lijken te gaan. Ze lijken gepreoccupeerd en afwezig en verzetten zich met brandende ogen tegen innerlijke onrusten die mij duister zijn. Misschien overdrijf ik of kan ik het niet laten erover te mijmeren dat ik anders ben dan zij en geen weerstand bieden aan de dramatiek van onze tegenstellingen. Misschien vechten ze alleen tegen de koude wind die van de troebele oceaan waait en span ik me te hard in om het tafereel te begrijpen. Na al die jaren valt het niet mee om te leren niet te kijken, om te leren terughoudend te zijn over de betekenis van wat ik meen te zien. Hun gezichten fascineren me. Ze bespotten me. Dat denk ik.

De straten maken me gespannen en nerveus en soms kan ik door het geritsel en geruis dat de benedenlucht op-

schudt zelfs in mijn besloten flat niet slapen of ontspannen zitten. De bovenlucht suizelt altijd van opschudding omdat God en Zijn engelen daar wonen, hogere politiek bedisselen en verraad en oproer uitroken. Toevallige luisteraars, spionnen of zelfzuchtigen zijn er niet welkom, het lot van het universum bezorgt hun donkere blikken en witte haren. Uit voorzorg ontketenen de engelen af en toe een bijtende regenbui om kwaadwillende luistervinken af te schrikken met de dreiging van ontsierende verwondingen. De middenlucht is het strijdperk, de plaats waar de klerken, de ifrietten van het voorportaal, de breedspakige djinns en pafferige slangen kronkelen, klapperen en ketteren bij hun pogingen de aanwijzingen van hun meesters op te vangen. Ai ai, hoorde jij wat hij zei? Wat zou dat betekenen? In het duister van de benedenlucht vind je de gifloze tijduitzitters en de fantasten die alles geloven en in alles meegaan, de goedgelovigen en de leeghoofdige meutes die zich verdringen in de steeds nauwere ruimtes waar ze zich verzamelen en die ze vervuilen. Daar tref je mij aan. Nergens anders ben ik beter op mijn plaats. Of misschien zou ik moeten zeggen dat ik nergens anders beter op mijn plaats wás. Daar zou je mij in mijn gloriejaren hebben aangetroffen. Want sinds ik hier ben, kan ik de scepsis en de onrust die ik in de lucht en straten van deze stad bespeur niet negeren. Niet overal, geef ik toe. Ik bedoel dat ik die onrust niet altijd en overal voel. Meubelwinkels zijn in de ochtenduren stille, uitgestrekte oorden, daar slenter ik redelijk gelaten doorheen, slechts geplaagd door de piepkleine kunstvezeldeeltjes die door de lucht warrelen, mijn neusslijmvlies en luchtwegen prikkelen en me uiteindelijk weer voor enige tijd verjagen.

Ik heb de meubelwinkels bij toeval ontdekt, meteen in het begin al toen ze me hier pas ondergebracht hadden. Maar ik ben altijd al in meubels geïnteresseerd geweest. Op zijn allerminst verzwaren ze ons en zorgen ze dat we op de grond blijven; ze behoeden ons ervoor in bomen te klimmen en naakt te janken als de verschrikking van ons nutteloze bestaan ons overvalt. Ze voorkomen dat we doel-loos ronddolen in ongebaande wildernissen en op open bosplekken en in druppende grotten kannibalisme bera-men. Ik spreek alleen voor mezelf, al veronderstel ik de zwijgende massa in mijn banale wijsheid te kunnen be-trekken. Maar goed, de vluchtelingmensen hebben deze flat voor me geregeld en me opgehaald van mijn vorige on-derkomen, Celia's pension, en hierheen gebracht. Het was een korte rit vanaf daar, maar een vol afslagen en bochten door korte straten met rijen eendere huizen. Ik kreeg een gevoel alsof ik naar een schuilplaats werd gebracht. Het was bijna als een deel van die andere stad waar ik ooit woonde, alleen waren de straten zo stil en recht. Nee, toch niet. Het was te schoon, te helder, te open. Te stil. De stra-ten waren te breed, de lantaarnpalen te regelmatig opge-steld, de stoepranden onbeschadigd, alles in goede staat. Niet dat de stad waar ik hiervoor woonde overdreven goor en donker was, maar daar kronkelden de straten in elkaar en wikkelden zich strak om het vuile afval van gerijpte ge-heimen. Nee, het kon geen deel van die stad zijn, maar had toch iets gelijksoortigs, want ook hier voelde ik me be-kneld en bekeken. En dus ging ik zodra de vluchteling-mensen vertrokken waren naar buiten om te zien waar ik was en te proberen bij zee te komen. Toen ontdekte ik het dorpje met meubelwinkels hier om de hoek, zes in totaal,

stuk voor stuk zo groot als een loods, in een rechthoek rondom een plein waarop parkeerplaatsen gemarkeerd zijn. Het heet Middle Square Park. 's Ochtends is het er meestal rustig en leeg, dan wandel ik langs de bedden en banken tot de vezels me verjagen. Elke dag loop ik een andere winkel binnen en na de eerste of tweede keer zoeken de verkopers geen oogcontact meer met me. Ik dwaal langs de banken en de eettafels, langs de bedden en de dressoirs, zit een paar seconden op een meubel, test het mechanisme, bekijk de prijs, vergelijk de bekleding van het ene met die van het andere. Uiteraard zitten er lelijke meubels tussen met te veel franje, maar sommige zijn elegant en geraffineerd en in die winkels voel ik even een zekere tevredenheid en de mogelijkheid van genade en vergeving.

Ik ben een vluchteling, een asielzoeker. Dat zijn geen eenvoudige woorden, al klinken ze misschien zo omdat je ze zo vaak hoort. Ik ben vorig jaar in de namiddag van 23 november aangekomen op Gatwick Airport. Het is een vertrouwd hoogtepuntje in onze verhalen; we laten alles wat we kennen achter ons, komen aan in vreemde oorden, hebben slechts wat samengeraapte spulletjes bij ons en onderdrukken onze geheime, verwarde ambities. Voor sommigen, zoals voor mij, was het de eerste vliegreis en de eerste aankomst in een oord zo overweldigend groot als een luchthaven, al heb ik over zee en over land gereisd en ook in mijn verbeelding. Ik liep langzaam door wat voelde als kil verlichte en stille lege tunnels, maar terugkijkend weet ik dat ik langs rijen stoelen en grote glazen ramen kwam, langs borden en aanwijzingen. De ene na de andere tunnel, buiten het stromende donker met striemende dunne re-

gen, binnen het licht dat me naar zich toe haalde. Wat we weten, trekt ons voortdurend in onze onwetendheid, laat ons de wereld zien alsof we nog steeds gehurkt in dat ondiepe lauwe meertje zitten dat we sinds de angsten van de kindertijd kennen. Ik liep langzaam en zag bij elke angstige bocht verrast een volgend bord dat aangaf waar ik heen moest. Ik liep langzaam om te voorkomen dat ik een afslag zou missen of een bord verkeerd zou lezen, om niet te vroeg al aandacht te trekken wanneer ik in consternatie om me heen keek. Ze namen me mee bij de paspoortcontrole. 'Paspoort,' zei de man, nadat ik iets te lang voor hem was blijven staan, erop wachtend dat ik door de mand zou vallen en opgepakt zou worden. De man keek streng, hoewel zijn onbewogen blik bedoeld was om niets prijs te geven. Men had me aangeraden om niets te zeggen, te doen alsof ik geen Engels sprak. Ik wist niet zeker waarom, maar wel dat ik zou doen wat me was opgedragen omdat het klonk als sluw advies, zo'n listige truc die de machtelozen zouden kennen. Ze zullen vragen hoe je heet, hoe je vader heet, wat je in je leven hebt gepresteerd: zwijg. Toen hij voor de tweede keer 'paspoort' zei, overhandigde ik het document. In afwachting van gescheld en dreigementen kromp ik ineen. Ik was gewend aan ambtenaren die je om de geringste vergissing op vuile blikken en gescheld trakteerden, je lieten bungelen en je vernederden puur om hun gewijde macht te laten gelden. Dus ik verwachtte dat de *hamal* van immigratie daar achter zijn podiumpje een aantekening zou maken, grommend of hoofdschuddend langzaam zou opkijken en me zou aanstaren met in zijn ogen de gloed van zekerheid waarmee de gelukkigen de smekeling bekijken. Maar hij bladerde door mijn schertsdocument

en toen hij opkeek stond in zijn ogen onderdrukte vreugde, als van een visser die net een rukje aan zijn lijn heeft gevoeld. Geen inreisvisum. Hij pakte zijn telefoon en sprak erin. Toen verzocht hij me, nu openlijk lachend, om even opzij te stappen en daar te wachten.

Ik bleef met neergeslagen ogen staan wachten en zag daarom de man die me moest meenemen voor verdere ondervraging niet aankomen. Hij noemde mijn naam en glimlachte toen ik opkeek, een vriendelijke, wereldwijze lach die enigszins geruststellend leek te zeggen: kom maar even mee, dan lossen we dit probleempje samen op. Hij stapte kordaat voor me uit. Ik zag dat hij te zwaar was, hij maakte een ongezonde indruk en toen we bij de verhoorkamer waren, was hij buiten adem en sjord aan zijn overhemd. Hij ging zitten en schoof ongemakkelijk heen en weer op zijn stoel. Ik zag iemand die zwetend gevangenzat in een huls die hem niet aanstond en was bang dat hij me slechtgezind zou zijn door zijn chagrijn, maar toen glimlachte hij weer en was zachtaardig en beleefd. We bevonden ons in een raamloos kamertje met een harde vloer, tussen ons een tafel en tegen één muur een bank. De ruimte werd verlicht door felle, fluorescerende buizen, waardoor het vanuit mijn ooghoeken leek alsof de tingrijze muren op me afkwamen. Hij zei dat hij Kevin Edelman heette en wees naar zijn naamkaartje op zijn jasje. Moge God je gezondheid schenken, Kevin Edelman. Hij lachte weer, lachte veel, misschien omdat hij zag dat ik zenuwachtig was, hoewel ik dat uit alle macht probeerde tegen te gaan, en me wilde geruststellen. Of misschien was het in zijn werk onvermijdelijk dat hij genoot van het ongemak van degenen die bij hem belandden. Voor hem lag een geel schrijf-

blok en hij noteerde kort het een en ander, schreef de naam over uit mijn schertspaspoort voordat hij zich tot mij richtte.

‘Mag ik uw ticket zien?’

Ticket, o, ja.

‘Ik zie dat u bagage hebt,’ zei hij. Hij wees met zijn vinger. ‘Uw bagage-identificatielabel alstublieft.’

Ik hield me van de domme. ‘Ticket’ begrijp je misschien nog wel als je geen Engels spreekt, maar ‘bagage-identificatielabel’ klonk te moeilijk.

‘Ik zal uw bagage laten halen,’ zei hij. Het ticket liet hij naast zijn schrijfblok liggen. Toen lachte hij weer en zweeg verder. Een lang gezicht, wat vlezig bij de slapen, helemaal als hij lachte.

Misschien glimlachte hij alleen maar vooruitlopend op het gemengde genoeg dat hij dadelijk door mijn bagage mocht snuffelen en in de zekerheid dat wat hij daar zag hem zou vertellen wat hij moest weten, met of zonder mijn hulp. Ik vermoed dat zo’n onderzoek iets plezierigs kan hebben, zoals een blik werpen in een kamer voordat die opgeruimd is voor een bezichtiging en zijn eigenlijke gewooneheid veranderd is in een soort tafereel. Ik vermoed dat er ook iets plezierigs kan zitten in het beschikken over de geheime codes die onthullen wat mensen proberen te verbergen, een hermeneutiek van bagage die lijkt op het volgen van een archeologisch spoor of het bestuderen van lijnen op een zeekaart. Ik zei niets en stemde mijn ademhaling af op de zijne om te kunnen aanvoelen wanneer de boosheid in hem opsteeg. Waarom wilt u het Verenigd Koninkrijk binnenkomen? Bent u een toerist? Met vakantie? Hebt u financiële middelen? Geld in enige vorm, meneer?

Travellercheques? Britse ponden? Dollars? Is er iemand die garant kan staan? Hebt u een contactadres? Iemand bij wie u gedurende uw verblijf in het Verenigd Koninkrijk hoopte te kunnen logeren? Ach, verdomme nog aan toe. Hebt u familie in het Verenigd Koninkrijk? Spreekt u Engels, meneer? Ik ben bang dat uw papieren niet in orde zijn, meneer, en ik u de toegang tot het land moet ontzeggen. Tenzij u me iets kunt vertellen over uw omstandigheden. Hebt u documentatie die mij kan helpen uw omstandigheden te begrijpen? Papieren, hebt u dan helemaal geen papieren?

Hij verliet de kamer en ik bleef rustig en stil zitten, onderdrukte een zucht van verlichting en telde terug van honderdvijfenveertig, het getal tot waar ik gekomen was terwijl hij tegen me praatte. Ik boog bewust niet naar voren om een blik op zijn schrijfblok te werpen en te kijken of hij mijn stomme stilzwijgen had doorzien, want ik vermoedde dat iemand me door een kijkgaatje in de gaten hield in afwachting van zo'n verdachte zet. Het zal door de spanning van het moment zijn gekomen dat ik zo dacht. Alsof het iemand iets had kunnen schelen of ik in mijn neus zat te pulken of diamanten in mijn darmen probeerde te verstoppen. Vroeg of laat zouden ze alles te weten komen wat ze moesten weten. Daar hadden ze machines voor. Ik was gewaarschuwd. En hun ambtenaren waren uitvoerig getraind om de leugens door te prikken die mensen zoals ik vertelden en hadden bovendien al zeer veel ervaring. Dus bleef ik stil zitten en telde geluidloos terug. Af en toe sloot ik mijn ogen om een indruk te wekken van bedruktheid, bedachtzaamheid en een spoortje berusting. Doe met mij wat je wilt, o Kevin.

Hij kwam terug met de kleine groene stoffen reistas die ik als bagage had meegenomen en zette hem op de bank. ‘Wilt u hem alstublieft openmaken?’ vroeg hij. Ik keek hem onrustig en naar ik hoopte niet-begrijpend aan en wachtte op verdere uitleg. Hij schonk me een strenge blik en wees naar de tas, waarop ik verzoenend knikte en opgelucht en begrijpend lachend opstond om de tas open te ritsen. Hij haalde de voorwerpen er een voor een uit en legde ze behoedzaam op de bank, alsof hij kleding van tere stoffen uitpakte: twee overhemden, een blauw en een geel, allebei vaal, drie witte T-shirts, een bruine broek, drie onderbroeken, twee paar sokken, een kanzu, twee saruni’s, een handdoek en een houten doosje. Bij dat laatste voorwerp slaakte hij een zucht, draaide het nieuwsgierig om en rook eraan. ‘Mahonie?’ vroeg hij. Ik zei natuurlijk niets, maar bekeek aangedaan de armzalige aandenkens van een leven die in die bedompte kamer op de bank uitgespreid lagen. Het was niet mijn leven dat daar uitgespreid lag, alleen wat ik had gekozen als tekenen van een verhaal dat ik hoopte over te brengen. Kevin Edelman opende het doosje en reageerde verrast toen hij de inhoud zag. Misschien had hij sieraden verwacht of iets waardevols. Drugs. ‘Wat is dit?’ vroeg hij. Hij snoof voorzichtig aan het open doosje. Dat was nauwelijks nodig, want zodra hij het geopend had, verspreidde zich een heerlijke geur door het kamertje. ‘Wierook,’ zei hij. ‘Ja, toch?’ Hij klapte het weer dicht en zette het op de bank. Zijn vermoeide ogen fonkelden van plezier. Opvallende buit uit de riekende hitte van een of andere bazaar. Op zijn aanwijzing ging ik weer zitten wachten terwijl hij met zijn schrijfblok terugliep naar de bank en de groezelige voorwerpen noteerde die hij daar uitgestald had.

Hij ging ook weer aan tafel zitten en schreef nog even door, had inmiddels zo'n twee of drie pagina's volgeschreven, legde zijn pen neer, leunde achterover en kromp kort ineem toen de stoelleuning in zijn vermoeide schouderbladen prikte. Hij keek zelfvoldaan, bijna vrolijk. Ik zag dat hij op het punt stond om vonnis te wijzen en kon een golf van verslagenheid en paniek niet onderdrukken. 'Meneer Shaaban, ik ken u niet en weet niet wat de redenen zijn die u hierheen hebben gebracht noch welke kosten u daarvoor hebt moeten maken en wat niet meer. Het spijt me dan ook dat ik nu moet doen wat ik moet doen, maar ik vrees dat ik u de toegang tot het Verenigd Koninkrijk moet weigeren. U hebt geen geldig inreisvisum, u hebt geen geld en u hebt niemand die voor u garant kan staan. Ik vermoed dat u niet begrijpt wat ik zeg, maar ik ben verplicht u dit te vertellen voordat ik uw paspoort afstempel. Zodra ik uw paspoort voorzie van de aantekening dat u de toegang is geweigerd, zult u bij een volgende poging om het Verenigd Koninkrijk binnen te komen automatisch weggestuurd worden, tenzij uw papieren dan wel in orde zijn natuurlijk. Hebt u begrepen wat ik zei? Nee, dat dacht ik al. Het spijt me, maar we moeten deze formaliteiten nu eenmaal doorlopen. We zullen proberen iemand te vinden die uw taal spreekt, zodat men het u later allemaal nog eens kan uitleggen. Intussen zetten we u op het eerstvolgende beschikbare vliegtuig met als bestemming uw vertrekpunt, met dezelfde maatschappij die u hierheen gebracht heeft.' Hij bladerde door mijn paspoort tot hij een lege bladzijde vond en pakte het stempeltje dat hij op tafel had gelegd toen hij eerder weer binnengekomen was.

'Vluchteling,' zei ik. 'Asiel.'

Hij keek op en ik sloeg mijn ogen neer. De zijne flitsten kwaad. ‘U spreekt dus wel Engels,’ zei hij. ‘Meneer Shaaban, u zit me voor de gek te houden.’

‘Vluchteling,’ herhaalde ik. ‘Asiel.’ Ik keek schuin omhoog en maakte aanstalten om het voor de derde keer te zeggen, maar Kevin Edelman onderbrak me. Zijn gezicht was iets donkerder aangelopen en zijn ademhaling was veranderd, waardoor het minder makkelijk werd gelijk met hem op te gaan. Hij ademde twee keer diep door en spande zich zichtbaar in om zich te beheersen, hoewel hij eigenlijk liefst aan een hendel had getrokken zodat de vloer onder mij zich zou openen voor een vrije, bodemloze val. Dat weet ik, ik heb in mijn eerdere leven heel vaak precies dat gewenst.

‘Spreekt u Engels, meneer Shaaban?’ vroeg hij. Zijn stem klonk weer milder, maar deze keer eerder zweterig dan zalvend, zeg maar officieel zachtaardig, moeizaam. Misschien wel, misschien niet. Ik kon zijn ademhaling weer bijhouden.

‘Vluchteling,’ zei ik. Ik wees naar mijn borst. ‘Asiel.’

Hij grijnsde naar me alsof ik hem achtervolgde en keek me lang aan. Deze keer keek ik met een lachje terug. Hij zuchtte vermoeid, schudde langzaam zijn hoofd en grinnikte. Misschien vond hij mijn vragende lach grappig. Zijn houding bezorgde me het gevoel een lastige, domme gevangene te zijn die hij ondervroeg en die hem alleen even geïrriteerd had bij een onbeduidend woordenspel. Al was het onnodig, ik herinnerde mezelf eraan om op mijn hoede te zijn voor een verrassingsaanval. Onnodig omdat hij veel opties had en ik maar één: ervoor zorgen dat Kevin Edelman niet boos werd en iets gruwelijks overwoog. Het

zal door de kleine ruimte zijn gekomen en de valse hoffelijkheid waarmee hij me aansprak dat ik me een gevangene voelde, terwijl we allebei wisten dat ik probeerde het land binnen te komen en hij probeerde me erbuiten te houden. Hij bladerde mat door mijn paspoort en ik voelde me weer een vervelende lastpost, iemand die redelijke mensen onnodige problemen en ongemak bezorgde. Toen liet hij me weer alleen terwijl hij ging overleggen en navragen.

Ik wist dat hij zou ontdekken dat de Britse regering – om redenen die mij nog steeds niet helemaal duidelijk zijn – besloten had dat mensen die daar vandaan kwamen waar ik vandaan kwam, in aanmerking kwamen voor asiel als ze zeiden dat hun leven in gevaar was. De Britten wilden aan een internationaal publiek laten zien dat ze onze regering als een gevaar voor haar eigen burgers beschouwden, iets wat zowel zij als ook verder iedereen allang wist. Maar de tijden waren veranderd en nu moest elk laatdunkend lid van ‘de internationale gemeenschap’ laten zien dat men geen onzin meer pikte van het weerspannige en eeuwig kibbelende tuig waarvan het in die dorre savannes wemelt. Genoeg was genoeg. Wat had onze regering gedaan dat erger was dan al het kwaad dat ze al op haar kerfstok had? Ze manipuleerde een verkiezing en vervalste de uitkomsten voor het oog van ‘internationale waarnemers’, terwijl ze voorheen slechts haar burgers gevangengezet, verkracht, vermoord of anderszins vernederd had. Vanwege dit criminele gedrag verleende de Britse regering asiel aan iedereen die zei dat zijn leven gevaar liep. Het was een goedkope manier om blijk te geven van sterke afkeuring en we waren tenslotte niet met veel op ons eilandje met betrekkelijk arme mensen, van wie slechts weinigen het geld bij elkaar

zouden kunnen sprokkelen voor de overtocht. Enkele tientallen jongelui slaagden erin om genoeg geld te verzamelen, nadat ze hun ouders en familieleden zover hadden gekregen om hun verborgen spaargeld prijs te geven of leningen aan te gaan, en werden bij hun aankomst in Londen inderdaad toegelaten als asielzoekers die voor hun leven vreesden. Ook ik vreesde voor mijn leven, dat deed ik al jaren, maar mijn angst had pas onlangs een kritieke grens bereikt. Dus toen ik hoorde dat de jongeren toegelaten werden, besloot ik zelf de reis te ondernemen.

Ik wist dus dat Kevin Edelman over een paar minuten terug zou zijn met een andere stempel in zijn hand en ik dan op weg zou gaan naar detentie of een andere verblijfplaats. Tenzij de Britse regering van gedachten was veranderd terwijl ik in de lucht zat en besloten had dat de grap te lang geduurd had. Toch niet, want na een paar minuten kwam Kevin Edelman terug, op zijn gezicht een laconieke, geamuseerde blik, maar ook verslagenheid. Ik begreep dat hij me toch niet op het vliegtuig zou zetten terug naar waar ik vandaan gekomen was, dat andere oord waar de onderdrukten weten te overleven. Ik was opgelucht.

‘Waarom wilt u dit, meneer Shaaban? Een man van uw leeftijd?’ vroeg hij. Hij ging onhandig weer zitten, keek nu verdrietig en bezorgd, zakte tegen de rugleuning van de stoel en verschoof langzaam zijn schouders. ‘Hoeveel gevaar loopt uw leven werkelijk? Beseft u wat u doet? Degene die u daartoe heeft overgehaald, heeft u geen dienst bewezen, dat kan ik u wel vertellen. U spreekt de taal niet eens en zal die waarschijnlijk ook nooit leren. Het gebeurt zeer zelden dat oude mensen een nieuwe taal leren. Wist u dat? Het kan jaren duren om uw aanvraag te verwerken en dan

sturen ze u wellicht alsnog terug. U zult nergens werk krijgen. U zult eenzaam, ongelukkig en arm zijn en als u ziek wordt, zal er niemand zijn om voor u te zorgen. Waarom bent u niet in uw eigen land gebleven, waar u rustig oud had kunnen worden? Dit is iets voor jonge mannen, dit spel met de asielcarroussel, want het gaat uiteindelijk toch alleen maar om werk, welvaart enzovoort vinden in Europa, of niet soms? Het gaat niet om moraal, alleen om hebzucht. Niet om levensgevaar en veiligheid, alleen om hebzucht. Iemand van uw leeftijd zou beter moeten weten, meneer Shaaban.'

Op welke leeftijd hoor je niet meer voor je leven te vrezen? Of niet meer zonder angst te willen leven? Hoe wist hij dat mijn leven minder gevaar liep dan dat van de jongere mannen die ze binnenlieten? En waarom was het immoreel om beter en veiliger te willen leven? Waarom was dat hebzucht of een spel? Toch raakte zijn bezorgdheid me en wenste ik dat ik mijn stilzwijgen kon verbreken om tegen hem te zeggen dat hij zich geen zorgen moest maken. Ik was niet van gisteren, ik kon voor mezelf zorgen. Stempel alstublieft dat paspoort af, vriendelijke meneer, en stuur me naar een veilige detentieplaats. Ik sloeg mijn ogen neer voor het geval hun wakkerheid zou verraden dat ik hem begreep.

'Kijkt u eens naar uzelf, meneer Shaaban, kijkt u eens naar de spullen die u bij zich hebt,' zei hij, zichtbaar gefrustreerd en met een brede armzwaai naar mijn aardse bezittingen. 'Dit is alles wat u zult hebben als u hier blijft. Wat hoopt u hier te vinden? Ik zal u iets vertellen. Mijn ouders waren ook vluchtelingen, ze kwamen uit Roemenië. Als we meer tijd hadden zou ik u daar alles over vertellen,